

Ud at tjene som flyttedreng i 1933

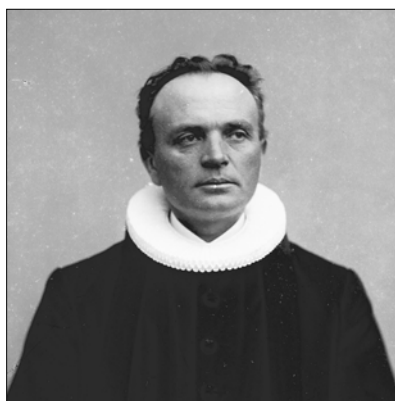

Søren Peter Sørensen

Søren Peter Sørensen blev født 1918.

Søren var søn af Jørgine og Ingeman Sørensen og voksede op på Nihøjevej, lige ved Sortebakken.

I denne fortælling skriver han om sin plads som flyttedreng i 1932, hvor han arbejdede for gårdejer Jens Nielsen på Norupsminde¹ i Hæsum.

Pastor Paulus Kiilerich²

Vinteren 1932-33 gik jeg til præst hos pastor Kiilerich i Øster Hornum. Om denne præstegang husker jeg egentlig ikke så meget, ud over at vi var nogle få ”rødder” på holdet, som tog det hele ganske let. Med skam må jeg indrømme, at være blandt dem, som gjorde det mere besværligt for pastor Kiilerich at bibringe os den fornødne lærdom udi kristendommens kundskaber. Jeg mener således at kunne huske, vi en gang drev den så vidt, at præsten bad os gå hjem, velsagtens for at tænke lidt over tingene.

Vi ved jo, at nogle enkelte i en klasse kan sætte den pågældende lærer grå hår i hovedet. Noget lignende forekommer vel også på et konfirmationshold, bare med den forskel, at vi nu aldersmæssigt burde være klogere. Ved nærmere eftertanke i mere moden alder og dømmekraft vil der altid være noget som, hvis det skulle gøres om, skulle gøres anderledes.

Konfirmationen var berammet til omkring midten af april og forløb efter skik og brug med diverse gaver og telegrammer, som nu engang hørte sig til. Søndagen efter konfirmationen var vi sammen med vore forældre til altergang i kirken. Fra denne søndag i april 1933 mindes jeg en sandflugt, som jeg ikke har oplevet før eller siden. Da vi begav os hjemmefra³ på vej til kirken, var sandtågen så kraftig, at vi knap kunne øjne Thomas Madsens gård⁴, eller resterne af den, idet at den nedbrændte i løbet af vinteren.

Få dage efter kunne der i Aalborg Amtstidende læses en lille annonce om at gårdejer Jens Nielsen i Hæsum (Norupsminde) søgte en flyttedreng med tiltrædelse til 1. maj. Min mor ringede derud og fortalte om knægten, som nu var færdig med skolegangen og nu helst skulle have noget nyttigt at tage sig til. Hun aftalte med Jens Nielsen, at min far og jeg den efterfølgende søndag skulle komme derud. Dels ville de gerne se mig an, og samtidig skulle jeg se lidt på pladsen. Velsagtens har deres egentlige drøm nok været, at der på trods af knægtens spinkelhed kunne blive en nogenlunde habil landmand ud af ham. Vigtigt var det, at han i så fald kom godt fra start. Ikke som hos præstegårdsforpagteren i min første plads, men hos en mand som Jens Nielsen med den fine røde kvægbesætning på en veldrevet gård.

---

¹ Storhøjevej 39

² Paulus Kiilerich levede 1876 til 1956 og var sognepræst i Øster Hornum 1914 til 1947

³ Nihøjevej 15

⁴ Nihøjevej 14

Jens 1940

Kristiane 1940

Enden på besøget hos Jens Nielsen blev, at et fæstemål kom i stand. Jeg skulle have 100 kr. i løn fra 1. maj til 1. november. Efter datidens forhold en ikke ringe løn for en nykonfirmeret knægt. Da vi efter fæstemålet tog afsked med min nye husbond og hans hustru Kristiane begav os på hjemvejen, var det for mit vedkommende med blandede følelser om ”drømmen om den store landmand”. I virkeligheden var det jo slet ikke landbruget, som havde min største interesse. Tilværelsen som flyttedreng hos forpagteren i præstegården som tolvårig i 1931 sad endnu i frisk erindring hos mig.

En fortsættelse af skolegang under én eller anden form kunne der overhovedet ikke blive tale om. I så fald måtte det vente til senere. Nu drejede det sig om at vise man var i stand til at stå på egne ben. I stedet for landbruget ville jeg hellere have lært et håndværk i min hjemby, men ingen håndværksmestre brød sig om at antage lærlinge. Omkring denne tid var landet ude i en svær økonomisk krise med megen arbejdsløshed. Foreløbig måtte jeg, som de fleste af mine jævnaldrende, slå mig til ro ved landbruget, og så i øvrigt se tiden an, om der skulle vise sig noget senere.

Som skik og brug var når drenge skulle ud at tjene, skulle de også have en klædekiste med. En sådan blev bestilt hos vor nabokones far, snedker Ejsing i Sørup. Jeg husker at den kostede 15 kr. og betaltes med nogle af mine konfirmationspenge. Det var mange penge dengang, når man tænker på at den tariffmæssige dagløn var 8,40 kr. om dagen.

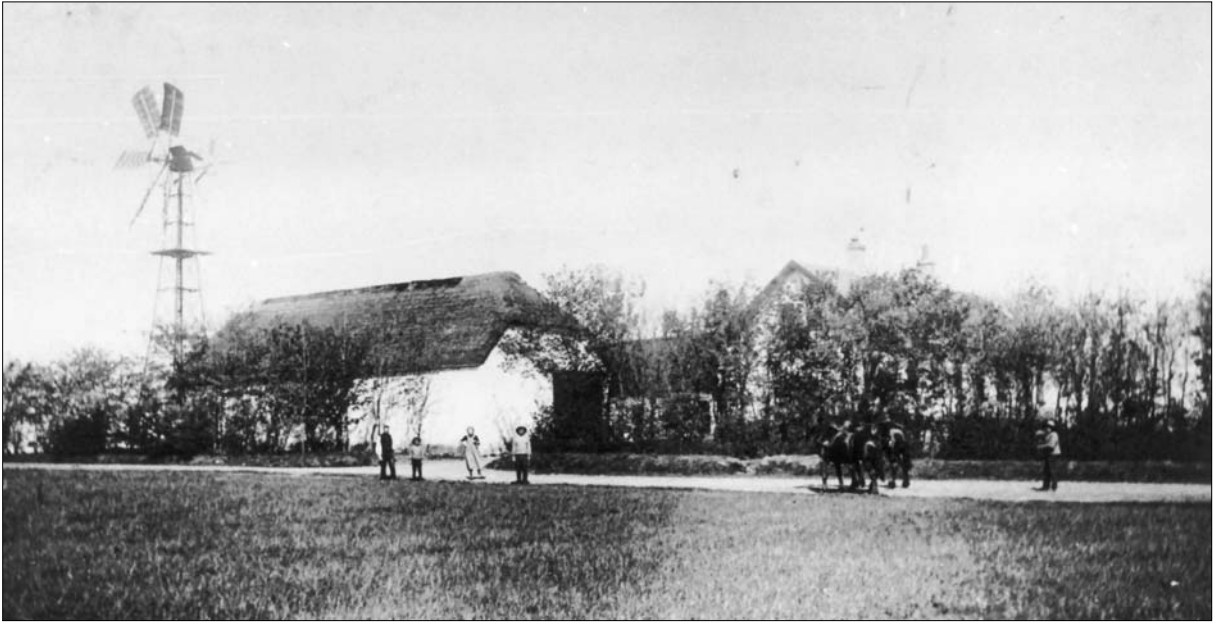
Lærer Thuesen

Min sidste skoledag hen mod slutningen af april var et farvel med en skole, hvorfra der var så mange gode minder. Såvel ude som inde havde vi i samfulde syv år tumlet os i leg, sloges bravt, været uvenner og dog bagefter kunne forliges igen. I skolens allersidste time holdt lærer Thuesen en lille afskedstale til os og sluttede med ønsket om at det måtte gå os vel i fremtiden. Skulle vi i en given situation få brug for hjælp, da kunne vi altid trygt komme til ham.

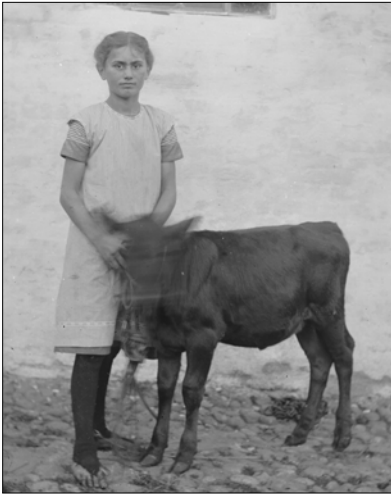
Skoletiden var nu forbi og 1. majdagen oprandt med fint solskin fra morgenstunden. Formiddagen gik med at pakke ”kisten” og få det hele samlet sammen og ligesom vænne sig til, at det denne gang er mere alvor med forberedelserne, end da jeg i sin tid første gang drog i plads hos forpagteren i præstegården. I forvejen havde min far fået tilsagn om at måtte låne store Johannes’ røde hest og fjedervogn, hvorpå kisten kunne transporteres til Hæsum.

Efter middagsmaden hentede far køretøjet og alt habenguttet blev læsset bag på fjedervognen. Jeg selv cyklede i forvejen for at det skulle se lidt mere anstændigt ud. Nu var jeg jo pludselig rykket op i de voksnes rækker. Omkring midt-eftermiddag ankom vi til gården i Hæsum og blev på gårdspladsen budt velkommen af Jens og Kristiane. Mens min far spændte den røde fra fjedervognen, blev kisten båret op på loftet i stuehusets østligste gavlværelse, hvor flyttedrengen altid boede. Jens og Kristiane var af den mening, at det ikke altid var af det gode, at flyttedrengen skulle bo i karlekamrene ude ved hestene.

Efter en tur rundt i lade og stalde, hvor vi så på de mange røde køer og kalve, som jeg i det kommende halve år skulle få en del med at gøre, var det tiden at far skulle hjemad igen. Den røde blev igen spændt for fjedervognen. Der blev taget endelig afsked med de sædvanlige formaninger om at være en god dreng, og køretøjet skramlede henover den stenpikkede gårdsplads og ud på vejen. Endnu står det klart i min erindring, at jeg stod derude ved siden af vindmotoren på ladens vestside og så min far og køretøjet forsvinde bag en lille bakke.

Norupsminde ca. 1910

Hylleborg med kalv, ca. 1915

Hen under aften kom karlene hjem fra marken med hver sit spand heste. Det var forår, og man var i fuld gang med såningen. Forkarlen hed Johannes, andenkarlen Egon, mens tredjekarlen og altmulig-mand hed Kresten og var søn af Martinus Nielsen i Estrup (en bror til Jens Nielsen). Husmoderen og madmoderen hed, som før nævnt, Kristiane. Jens og Kristiane havde foruden en gift datter, Hylleborg, også en pige på omkring 12 år, som hed Johanne og gik i skole i Hæsum hos lærer Greve.

Karla og Johanne ca. 1937

Gårdens tjenestepige hed Karla og stammede fra Gravlev-egnen. Under den første dags aftenmåltid indtog jeg flyttedrengens plads ved bordet i folkestuen. For bordenden sad naturligvis Jens, derefter Johannes, Egon, Kresten, flyttedrengen og Karla. På den anden side af bordet, nærmest Jens, sad Kristiane og Johanne. Såvel ved måltider som udenfor var vi faktisk som én stor familie.

Næste morgen kl. 5 begyndte vi med morgenarbejdet i kostalden. Jeg skulle nu for alvor, helt fra bunden at lære at blive en rigtig landmand. Om morgenen fik jeg en to-tre køer at malke. I begyndelsen kneb det ikke så lidt med at lære teknikken, idet at jeg aldrig havde prøvet at malke før. Takket være Karla, som blev min første læremester på dette specielle område, så kom jeg ret hurtigt efter det. Karlene havde deres at passe rundt omkring i stalden og dermed andet at tænke på end at lære en ny flyttedreng at malke.

En af Jens Nielsens præmietyre

I den første tid gik jeg til hånd i kostalden, hjalp fodermester og alt-mulig-manden Kresten med mugning under dyrene, fodring med mere. Endnu var hele besætningen på stald, men snart skulle alle ungdreuerne ud og gå på fold i mosen resten af sommeren. Som kvægopdrætter var Jens Nielsen dengang en kendt mand i egnens landbo-kredse og havde efterhånden fået oparbejdet en særdeles fin kvægbesætning. På landsdelens dyrskuer blev der gennem årene hentet mange præmier hjem på såvel tyre som ko og ungdreuer. Alle var af den røde race, som var Jens Nielsens speciale.

Nogen tid før min ankomst til gården var der således solgt en meget dyr rød tyrekalv til en efter datidens forhold meget høj pris. Jens Nielsen var en foregangsmand som kvægopdrætter og som sådan høstede han megen anerkendelse for sin forbedring af den røde kvægrace, og mange kostbare ungdreuer er udgået fra hans besætning. På dyrskuerne var Jens altid at træffe i dommerstaben med det karakteristiske dommermærke i knaphullet; en stab sammensat af hvidkittede kvægkonsulenter og stoute jyske bønder med stok i hånd og begge ben solidt plantet i jorden. Jens fortalte mig engang hvordan en tyrekalv skulle se ud i kropsbygning for at kunne udvikle sig til en præmietyr. Først og fremmest skulle ryggen være så lige som skaftet på et roejern. Der måtte end ikke være den mindste smule svajning nogen steder. Der var naturligvis endnu flere grundregler ved bedømmelse af præmietyre. Dem har jeg glemt efter de mange års forløb.

Da vi var nået hen omkring midten af maj kan jeg huske, at Kresten og jeg drev alle ungdreuerne ud i en fold i Hæsum Mose mens alle køerne og de mindre kalve blev hjemme i nærheden af gården. Resten af sommeren blev det min opgave at cykle ud i mosen, pumpe vand op i drikketrugene og tælle dem hver gang. Det kunne hændes, at der var én der brækkede ud af folden, som var indhegnet af pigtråd (el-hegn var endnu ikke opfundet eller i brug). Køerne gik ude i indhegnede græsmarker om dagen i nærheden af gården og blev samlet sammen i kobbøl og derefter trukket hjem i stalden til malkning om aftenen. Kun nogle tyre, lidt kalve og fårene stod tøjret på græsmarkerne og skulle flyttes ind imellem. Derved blev der ikke så meget for flyttedrengen med at svinge tøjrkøllen som i de rigtige gamle dage.

Efterhånden som kostalden tømtes og alle dyrene anbragtes i deres sommerkvarter overgik vinterfodermesteren Kresten til selve arbejdet i marken, hvor der var rigeligt at gøre. Jens og jeg var nu alene om at passe al kvæget, lige bortset fra malkningen hvori vi alle deltog, også Karla og Kristiane. Tiden hastede af sted, her var så meget at gøre, at der næsten ikke blev tid til at længes hjem. Når jeg var ude i mosen for at kigge efter ungdreuet, kunne det hændes at jeg skulle over og hilse på mine forældre og iagttage deres velkendte slid med tørvegravningen, som nu var i fuld gang. Allerede på lang afstand kunne jeg iagttage hvordan islænderen Musse stripserede frem og tilbage med slæden med tørvene på. Selvfølgelig skulle jeg ved disse besøg samtidig spille lidt høj i hatten som en kold og ignorerende tilskuer, der én gang for alle havde vendt tørvene ryggen.

Omkring 1. juni var jeg til dyrskue i Støvring og skulle her stå vagt ved en samling ungdreuer, give dem foder (medbragt hjemmefra) og vand. Samtidig var det en slags fredag for flyttedrengen, som da kun havde nogle få dyr at tage sig af. Ind imellem var der således god tid til at iagttage det pulserende liv rundt omkring på pladsen, hvor det traditionelle markeds-gøgl med gynger, lirekasse m.m. heller ikke manglede. Endnu havde dette gøgleri en dragende virkning på en dreng til trods sin nylig overstå-

ede konfirmation. Jens var dommer ved skuet, og da præmieskiltene var hængt omkring halsen på dyrene, kom han hen og overtog bevogtningen for at også jeg kunne gå lidt rundt og kigge mig om på pladsen. Et sådant lille lokalskue rummede ikke de helt store dimensioner, en lille kort rundgang og man havde set det hele. Lidt senere på sommeren var Kresten og jeg også på dyrskue i Aalborg. Om det var de samme dyr eller der også var tyre imellem husker jeg ikke. Derimod kan jeg huske at Kresten og jeg under transporten til Aalborg med lastbil (Jens Munk) stod på ladet og holdt ved dyrene i hænderne. Også ved dette skulle husker jeg at Jens var dommer, men erindrer ikke hvilke præmier vore dyr havde med hjem.

Til daglig gik Jens og jeg og snakkede landbrug og kiggede vurderende på kvæget i mark og stald, tog mål af de små tyrekalve og diskuterede deres videre udvikling som avlstyre. Jo, der var ingen tvivl mulig nu; det var landmand knægten skulle være. Jeg husker også at vi havde et par gevaldige store røde tyre med ringe i næsen som stod tøjrede og derfor skulle flyttes en gang imellem. Det hændte en gang, at jeg under flytningen kom én af dem for nær. Den gik på mig og væltede mig omkuld, men jeg kom fri af den og ud af tøjrlaget uden der skete noget alvorligt. Herefter var det Kresten, der måtte tage sig af flytningen af disse.

Ringridere fra Hæsum ca. 1937

"Den gamle røde" med Jens på bukken

Omkring midsommer 1933 var der ringridning i Hæsum. Det foregik mellem skolen og Anders Pindstrups gård. Jeg husker ikke om der var tale om en fast tradition eller om nogen egentlig forening stod bag, men jeg husker at jeg deltog. Nogen tid i forvejen havde jeg snakket med Jens og fået lov til at låne hans egen kørehest, som kaldtes "den gamle røde". Det var en stor, tung jysk hoppe, som vel langt fra var nogen egentlig ridehest, men utroligt skikkelig og rolig. Det var vel også derfor, at Jens havde turdet overlade mig hesten til den slags narrestreger. Alle rytterne var udklædt i et husar- eller dragon-lignende antræk med en masse fine snore på bryst og ryg samt en farverig skråhue på hovedet. Hestene var ligeledes først pyntede med kulørte bånd og flot udstyrede hestedækkener i stedet for en rigtig sadel. Hele rideudstyret til sådant et foretagende var noget som gik fra den ene til den anden, naturligvis kun til låns. Ringridningen foregik en søndag formiddag. Der var mange tilskuere, såvel de lokale som pårørende til de deltagende ryttere. Blandt disse kunne jeg straks genkende mine forældre, som pr. cykel var draget til Hæsum for at overvære skuespillet. Heldigvis nåede jeg ikke at blive "græs-

rytter" (slået af hesten), som betragtedes at være en skam. Mere nåede jeg da heller ikke.

Om aftenen samledes alle rytterne til fest på nabogården hos Niels Peter Kjeldsen, hvor vi blev be-
værtet og derefter var der bal i loen til hen på de små timer⁵. Vi plejede ellers at begynde kl. 5 med

⁵ Johanne har mange år senere fortalt, at ringridningen fandt sted ved Pindstrups gård i Store Hæsum, hvor man red fra gårdspladsen ud til vejen og rundt i svinget af vejen til Øster Hornum og ned ad bagvejen til Søndergårds gårdsplads. Ringene var sat op langs vejen. Egentlig skulle ringridningen finde sted til fastelavn, men festlighederne blev ofte udskudt på grund af vejret. Hvis det var meget koldt fik deltagerne avispapir stoppet under festdragterne for at holde varmen. Dragterne lignede dragondragter med skråhue. Mange tilskuere samlede sig til ringridningen om formiddagen. En person klædt ud som nar samlede penge ind og der var ofte musik. Som barn var Johanne meget bange for denne nar. Vinderne af ringridningen blev udnævnt til konge, prins og fanebærere. Om eftermiddagen red deltagerne rundt til gårdene. Undertiden medførte de en udsmykket fastelavnsbåd med udklædte personer og musikere, der underholdt på gårdspladserne og samlede penge ind. Rytterne og de øvrige deltagere blev beværtet med hvidt brød, kage og drikkevarer ude på gårdspladsen. Om aftenen var der fest og dans for de unge på én af gårdene.

morgenarbejdet i kostalden, men denne dagen-derpå-morgen kom Jens først og kaldte ved sekstiden, velsagtens fordi han syntes at drengen trængte til en ekstra times søvn.

Lige nord for gården ligger et lille husmandssted. Her boede min bedstefars søster Elvine og hendes mand Laurits. Hos dem var jeg ofte på besøg om aftenen. Fortsatte man derfra lidt længere ud mod Hæsum hede, kom man ud til et husmandssted, som har tilhørt mine oldeforældre Dorthea og Jens Jensen. Ejendommen blev efter deres død overtaget af min bedstefars bror Otto og dennes hustru Anna. Også hos dem kom jeg en del, idet at der her var et par nogenlunde jævnaldrende drenge, Søren og Christian. Sidstnævnte er senere udvandret til Canada.

Jeg mindes kun, at vi havde det hyggeligt med hverandre herude i det lille ret isolerede samfund af bønder mellem den store mose og de vidtstrakte lyng- og skovklædte bakker mod nord. Et samfund som i virkeligheden skal opleves for at forstå det. Mange ungdomsgilder, høstfester m.m. har jeg deltaget i, hvor såvel unge som ældre havde et virkelig hyggeligt og fornøjet samvær.

Samme sommer 1933 afholdtes i Aalborg en stor udstilling, NU, Nordjysk Udstilling. Det foregik i området omkring Skovbakken. Denne udstilling kunne vel med rette betegnes som dette års største begivenhed i det nordjyske. Besøgende i tusindtal strømmede til fra nær og fjern for at se hvad dansk industri og dansk arbejde, trods kriseår, kunne præstere i form af udstillede produkter af enhver slags. Som et vartegn for denne udstilling byggede Aalborg skibsværft Aalborg-tårnet, der nu står som et vartegn for byen. Sommerens udflugt for skolebørnene i Øster Hornum skole gik til udstillingen. Heri deltog også de konfirmerede elever fra forårsholdet, som jeg tilhørte. Foruden udstillingen blev der også tid til et besøg på Aalborg Slot, hvor vi var inde i de middelalderlige gamle fangehuller, hvor blandt andre også Skipper Klement havde siddet.

Norupsminde med vindmotoren

Lige inden høst blev der lidt tid til overs til at få gårdens vindmotor, som ragede et godt stykke op over taget, givet en gang tiltrængt maling. Det var Kresten og Egon, der forestod arbejdet, mens flytedrengen ind i mellem gav en hånd med. Jeg husker endnu, hvordan vi kravlede rundt og legede akrobater med malerbøtten i den ene hånd og holdt fast med den anden. Kristiane gik og var ræd for at vi skulle falde ned og turde dårligt nok kigge op på os og skyndte sig hovedrystende over gårdspladsen, når hun havde ærinde ude i stald-

længen. Kresten var den dristigste af os. Han kunne male helt ude på den yderste kant af vingerne og foretog de mest hasarderede manøvrer, når han så sig iagttaget af Jens eller Kristiane, som stod på jorden med livet i hænderne. Vindmotoren var dengang gårdens eneste trækraft. Elkraft og lys var endnu ikke nået her til. Når det blæste tilstrækkeligt, blev vindmotoren udnyttet til såvel tærskning, maling af korn som til at trække vandpumpen⁶. Der var indlagt vand i staldene og vist nok også i stuehuset. Belysningen klarede, som overalt dengang, med petroleumslamper og til staldene de velkendte flagermuslygter.

Gårdspladsen, som bestod af den gammeldags såkaldte stenpikning, blev i sommerens løb tilgroet med græs og skulle luges. Dette arbejde sorterede under Kristiane og Karla, som i flere dage lå og kradsede ukrudtet op med en kniv, da man endnu ikke kendte til at sprøjte det væk.

En gang eller to om ugen spændte Jens ”Den gamle røde” for fjedervognen for at køre til Støvring og handle. På tilbageturen medbragtes kraftfoder og diverse varer til gårdens husholdning. Det kunne hende at Kristiane kørte med, når der skulle gøres indkøb indenfor hendes interesseområde.

⁶ Johanne har senere fortalt, at Jens Nielsen kæmpede i mange år en brav kamp for at få elektricitet til Lille Hæsum. Han havde god støtte i sognerådsformand Anders Andersen, der boede i en ejendom på vejen til Støvring. Der var fx kun rindende vand i hannerne, når det blæste. Hver fredag formiddag var for kvinderne afsat til at holde alle petroleumslamperne og flagermuslygterne til staldbygningerne i orden. Der blev opsat en petroleumsmotor i vindmøllehuset de sidste år, før der kom elektricitet. Det skete omkring 1936 eller 1937. At der kom strøm var en stor lettelse i dagliglivet på gården, så stor en lettelse så man i dag slet ikke kan forestille sig det.

Dagene gik, og stort set havde jeg nok at gøre med at passe dyrene, men ind i mellem kunne der nok blive tid til en håndsækning hist og her. Johanne og jeg skuffede og lugede haven en gang i mellem foruden nogle andre mindre gøremål. Var der nogle kalve eller kvier, som skulle flyttes fra én indhegning til en anden, og de kunne være ret så genstridige, var jeg altid sikker på at have en god hjælp i Johanne. Ligeså i høstens tid var Johanne også med til at gøre fyldest, hvor der var brug for en hjælpende hånd til trods for at hun kun var fyldt omkring de tolv år.

Inden vi fik set os om var høsten pludselig overstået, og de sædvanlige høstgilder rundt om på gårdene i fuld gang. Hvor og hvor mange af disse jeg deltog i er efterhånden udvisket af hukommelsen efter de mange år. Alle kendte hinanden, og ud fra dette opstod en enestående samhørighed og et godt fællesskab mellem de Hæsum og Estrup bønder. Jens's "høveddreng", som Egon titulerede mig, når han var i det drilske hjørne, blev som bekendt aldrig den store landmand, men fik til opgave i denne tilværelse at have med mennesker i stedet for husdyr at gøre.

På flere områder var Jens Nielsen noget af en foregangsmand. Således husker jeg, at der til gården kom en malkelærer, som fulgte og overvågede morgen- og aftenmalkningen et par dage. Han gav os en indgående instruktion i selve malkningens teknik. Samtidig fortalte han også en del om koens sygdomsfaktorer i eller omkring yveret. Ligeledes husker jeg at konsulent Gravesen var på besøg, men ikke i hvilken anledning. Hvorfor jeg husker ham, så var det fordi at han fortalte mig om, at min mor havde været tjenestepige hos hans forældre, smed Gravesen I Øster Hornum.

Om aftenen i folkestuen med det lange bord og Jens for bordenden og vi andre bænket på den faste bæk omkring bordet, ja, så kunne det let hænde at Jens kom i fortællehjørnet. Han kunne berette om de særeste historier, som han havde oplevet i sin ungdom (født 1866) og om min bedstefar "Smed Jens" og dennes bror Otto, som han var nogenlunde jævnaldrende med. "Kunster og tossestreger" er ingenlunde kun nogen nutidig foreteelse, men var også velkendte i deres drengetid. Jens's far kaldtes i daglig omtale "Den gamle Per-Kristian" og var veteran fra Dybbøl 1864. Jeg kan endnu fra min tidligste drengetid huske, når vi var på vej til mosen kom gennem Estrup og vi i vejgrøften ud for Martinus Nielsens gård kunne se den gamle Per-Kristian sidde og iagttage trafikken på vejen.

I sine yngre dage var Jens Nielsen en kendt spillemænd på egnen, der med fiolen spillede til dans, når der var høstgilde, bryllupper eller hvad der ellers måtte forekomme af fester omkring på gårdene. Jeg husker således en aften i folkestuen, hvor han gav os en lille prøve på sin musikalske kunnen med sin violin. Det var morsomt at se ham sidde der på en stol og på rigtig spillemandsmanér træde takten med skiftevis den ene og den anden fod, mens nogle umusikalske karle sad undrende og lyttede på folkestuens bæk. Det var jo før transistorradioens tidsalder.

Sommeren gled på hæld og efteråret begyndte nu så småt at indfinde sig. Fornyelse af bestående fæstemål og antagelse af nye karle blev altid truffet i god tid. Til november skulle Jens have hele tre nye karle. Det var en ret stor udskiftning på én gang. Forkarlen Johannes ville prøve noget nyt og fik plads som brødkusk hos bager Andersen i Øster Hornum. Også Kresten, som ellers havde dybe rødder i egnens muld, nærrede ønske om en forandret tilværelse. Han gik mejerivejen og tiltrådte som mejerielever fra 1. november, vistnok på Øster Hornum mejeri. Egon Frederiksen husker jeg ikke hvad der blev af, men har senere hørt, at han blev havnearbejder i København.

Der blev fæstet tre nye karle, som skulle tiltræde den 1. november. Forkarlen Ejner Munk var fra Guldbæk. Otto Haase og Egon Villadsen var begge fra Øster Hornum. Da vi nærmede os skiftedagen, hvor mit fæstemål ophørte, kom Jens og bad mig blive der en måned til for, som han sagde, at sætte de nye karle ind i arbejdet. Jeg svarede straks ja og var ikke så lidt stolt over den tillid, man viste en sådan lille fjorten års knægt, at skulle sætte store voksne karle ind i arbejdet. Jeg blev i pladsen til 1. december. Jens havde flere gange i sommerens løb spurgt, om jeg ikke kunne tænke mig at fortsætte igen fra 1. maj det følgende år. Men langsomt modnedes min beslutning om at finde en læreplads i et andet erhverv og dermed sige landbruget farvel for stedse. Det var en stor skuffelse for Jens, da jeg fortalte ham om min endelige beslutning. Nu havde vi to jo gået hele sommeren og drøftet landbrug, dyr og fremtidsmuligheder. Derfor kunne han slet ikke forstå, at min beslutning var endelig og definitiv.

Datidens flyttedrenge på gårdene måtte ofte stå for skud, når karlene trængte til lidt sjov og adspredelse i deres daglige, ofte trivielle, tilværelse. Heller ikke jeg blev nogen undtagelse fra denne regel. Gang på gang blev jeg mindet om, at jeg ikke kunne undslå mig noget som helst, som jeg blev bedt om af Jens eller Kristiane og altid med henvisning lydende således: ”Do ska’ jo ha’ datteren og go’ren! Se du efter at få lakskoene smidt indenfor døren! Så kan du altid selv komme bagefter! Hellere være i lidt god tid end komme bagefter”.

--- oOo ---

Jens Nielsen

Kristiane Nielsen

Mange år efter, i 1951, besøgte jeg igen Jens og Kristiane. Jens var da en aldrende mand, men forbavsende åndsfrisk og vital efter sin alder. Johanne var gift og et par små rollinger løb rundt omkring bedsteforældrene på en lille tur i haven. Jens og Kristiane havde da fået indrettet en aftægtsbolig i stuehusets vestende, og herfra kunne de stadigvæk tage del i og følge med i gårdens drift, hvilket jeg kunne forstå glædede dem usigeligt meget.

Jeg mindes Jens og Kristiane som et par flinke og rare mennesker. De forstod, at denne fjortenårs dreng stadig kun var dreng og befandt sig i en svær alder med et følsomt sind, ude af trit med kroppens udvikling.

--- oOo ---

Alfred Ingeman Gregersen født 1916 på "Bakkely"⁷ var på samme tid ligeledes ansat som flyttedreng, han på "Egedalsgaard"⁸ tæt ved sit fødehjem. Han fortæller:

Fløtknæjt på Egedalsgaard, sommeren 1932

Da jeg var femten år, blev jeg fæstet som "fløtknæjt" på "Egedalsgaard" fra den 1. maj til den 31. oktober 1932. "Egedalgaards" marker og hede stødte op til jorderne af vort hjem, så det betød ikke, at jeg pludseligt befandt mig langt fra hjemmet; men jeg hørte ikke længere med til husholdet der. Det har en følelsesmæssig betydning, som jeg ikke vil prøve på at beskrive her.

"Fløt", flytte, hentydede til en del af min funktion. Det var almindeligt dengang, at køerne var tøjrede på græsmarkerne. Det overflødiggjorde indhegningen, og en "fløtknæjt" var billig. Det gav også en meget bedre kontrol med afgræsningen, men det betød, at tøjrepælene skulle flyttes en gang imellem for at give køerne adgang til et nyt område af græs. Jeg flyttede de pæle, jeg var "fløtknæjten". Hovedsagen var at tildele nok græsning til hver ko og at holde dem adskilte. Ingen af de voksne behøvede at afbryde, hvad de ellers foretog sig for den detalje. De kunne overlade "å fløt" til "fløtknæjten".

---

⁷ Guldbækvej 118

⁸ Storhøjvej 2

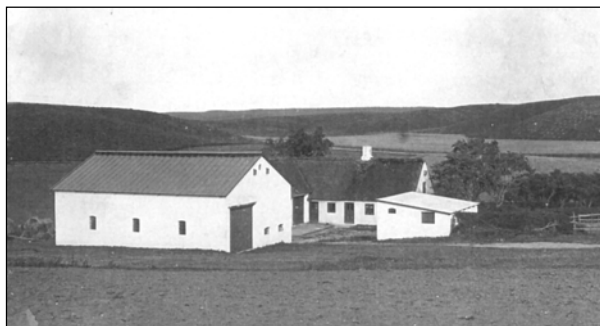
Jeg foretrak at se mig selv som en dansk form af en "cowboy", og det var mit privilegium så længe jeg tav om den idé. Hans Povlsen, digteren fra Grydsted, beskriver hans personlige erfaring i det job i sine erindringer "Jeg husker så grant"⁹. Hans erfaring var fra en tid seksogtredivede år tidligere, men vore erindringer har meget tilfælles. Han havde 14 køer i koblet, jeg havde 16. Men han var kun ti år, så han kunne ikke yde megen modvægt, og køerne er uberørte af sproget, man anvender. Der var dog en anden forskel. Hans Povlsen var "fløtknæjt", fordi det var, hvad han ville være, jeg ville langt hellere have fortsat i skolen. Jeg vil dog i denne forbindelse sige, at Alfred Sørensen, som ejede "Egedalsgaard" på den tid, var en god og rimelig arbejdsgiver, og hans kone Louise så til, at vi fik en god og rigelig kost.

Det var min opgave at sætte køerne på græs, og de fik grimerne med tøjrene på i stalden. Så tog jeg dem ud i gråden, hvor de blev koblet samme, fire og fire, og med de seksten køer i fire kolonner, den ene efter den anden, marcherede vi, som en deling af fodfolk, ud til græsmarken, hvor jeg så tøjrede dem, én for én.

Udturen var som regel uden begivenheder, måske forventningen om det friske græs afledte andre ideer. Hjemturen var ikke altid så fredfyldt, da de var gerne tørstige, og nogen af dem var tilsyneladende tørstigere end andre. Det bragte uorden i rækkerne. Særligt slemt ville det være, hvis der var torden i luften, og på sådanne dage ville jeg have begge hænder fulde. Jeg kunne ikke slippe ledekoens tøj og gå ned og banke lidt fornuft ind i det sidste geled. Jeg kunne kun hænge fast og håbe på det bedste. Sproget jeg brugte under de omstændigheder var skrækkeligt. Forkarlen, Stephan, ville have korset sig, hvis han havde hørt mig, men jeg var så rasende på de køer, at jeg var ligeglad, om jeg havde måttet lide under en af hans prædikener senere hen.

Der var et andet problem, som kunne bringe min firbenede kolonne i uorden. Når en ko var i brunstperioden, ville hun springe op på den ko, som var foran hende. Den aktivitet syntes at være smitsom, og den situation ville være frustrerende nok til at fremkalde en anden strøm af ord, som ikke var "stuerene". Når en ko var på højdepunktet af den periode, ville hun springe på næsten hvad som helst. Jeg var nødt til at vogte min ryg i de situationer, da en ko i det humør kunne beslutte, at jeg var en anvendelig partner. Hvis jeg følte, at en ko begyndte at "nusle" min ryg, fik jeg travlt med at komme af vejen. En tolvhundrede pund jysk malkeko var ikke min forestilling om romantik.

Om efteråret, når køerne var på græs i indhegningen i engen, blev jeg tildelt en anden opgave. Markerne omkring "Egedalsgård" var stenede, mest af næve-store flintesten, for de store kampesten var for længst blevet samlet op og taget i brug andetsteds. Disse flintesten var ikke noget problem for ploven eller harven, men de kunne gøre skade til knivene på binderen. Så jeg fik en spand og blev sluppet løs på en nylig harvet mark for at samle de sten, som harven havde bragt for dagens lys. Når folk taler om ensformigt arbejde, så tænker de gerne på arbejde på et samlebånd. Jeg har prøvet den slags arbejde hos General Motors i Canada; men det er interessant arbejde sammenlignet med at samle sten.

Alfred Gregersens hjem "Bakkely"

Jeg måtte vandre omkring i den løse jord, ustandselig bøjende mig ned efter en flintsten, og jeg slæbte spanden med mig. En malke-spand fuld af sten er et tungt læs, og det skulle bringes til dynge, ophobet 25-30 meter imellem. Der ville de så senere blive læsset på en kassevogn med en kartoffelgreb og fjernet fra marken.

Jeg samlede sten på en mark kun et par hundrede meter fra vort hjem. Jeg kunne råbe til dem derhjemme. I et flygtigt øjeblik tænkte jeg på, at det ville være rart at slippe hjem og se, om min mor

skulle have en kop kaffe på potten, men det var kun en tanke. Jeg kunne ikke forlade mit arbejde bare for det.

⁹ Udgivet af Lokalhistorisk forening i Støvring og sælges på Lokalhistorisk Arkiv i Øster Hornum

Der er én ting, som kan siges om ensformigt arbejde: Det tillader tankerne flyve frit, og jeg mener ikke bare at flyve hjem til kaffekanden. Den tanke var skubbet i baggrunden næsten lige så hurtigt, som den kom op. Jeg tror mine første politiske spekulationer kom op ved den lejlighed. Jeg overvejede de uligheder, som samfundet bød én.

Hvorfor var det, at én, som ikke en gang ønskede at gå til skole, som fik mulighed for at gå der, mens andre, som mere end noget andet ønskede den chance, blev sendt ud på marken for at samle sten?

Hvorfor var der disse snævre klasseforskelle i et land som Danmark, som efter sigende så var demokratisk? Landmænd, som havde ord for at være mest demokratiske, var delt op i grupper, hvor det var mere eller mindre forventet, at de ville blive for resten af deres liv. Fra bunden var disse klasser: Husmand, parcellist, boelsmand, gårdejer, proprietær, og godsejer. De var alle landbrugere af en slags, men deres rangforordning var baseret på størrelsen af deres jordegods. Godsejeren, som ejede det største landområde var muligvis den som vidste mindst om det landbrug, som han i mange tilfælde havde arvet. Han ville have en inspektør eller forvalter til at planlægge arbejdet og se til at det blev udført. En gang imellem ville han måske have en hest sadlet og tage en tur ud i de marker, som indbragte ham hans indkomst.

Husmanden var sædvanligvis en tidligere tjenestekarl, som ved at nægte sig selv alt, hvad kunne synes at være almindelige goder, havde været i stand til at spare op for udbetalingen på en lille landejendom. På trods af hans sparsommelighed og hårdt arbejde var han stadig på det nederste trin af rangstigen, og der var han forventet at blive. Hvis jeg blev ved landbruget, så var det mest sandsynligt, at min lod ville blive den af en husmand eller måske en daglejer, som ville blive kaldt ind for det mest beskidte og hårdeste arbejde på en gård.